

Værslev Præsteskov

Ejer: Menighedsrådet Værslev kirke

Adresse: Værslev Bygade 28, 4400 Kalundborg

Offentlighed: Offentlig adgang

Formålet har været at skabe et rekreativt åndehul for landsbyens og egnens borgere.

Vurdering: Formålet er til fylde realiseret, idet anlægget byder på meget forskelligartede oplevelser og bruges meget af lokalbefolkningen til hundeluftning mm. Er som ny rekreativ skov absolut et besøg værd for andre som planlægger ny skovrejsning. Samtidigt er den anlagt med en økonomisk bæredygtig struktur, som sikrer fremtidige indtægter fra skoven til videre udvikling og pleje af anlægget. Der er i rapporten forslag til videre udvikling af dele af skoven.

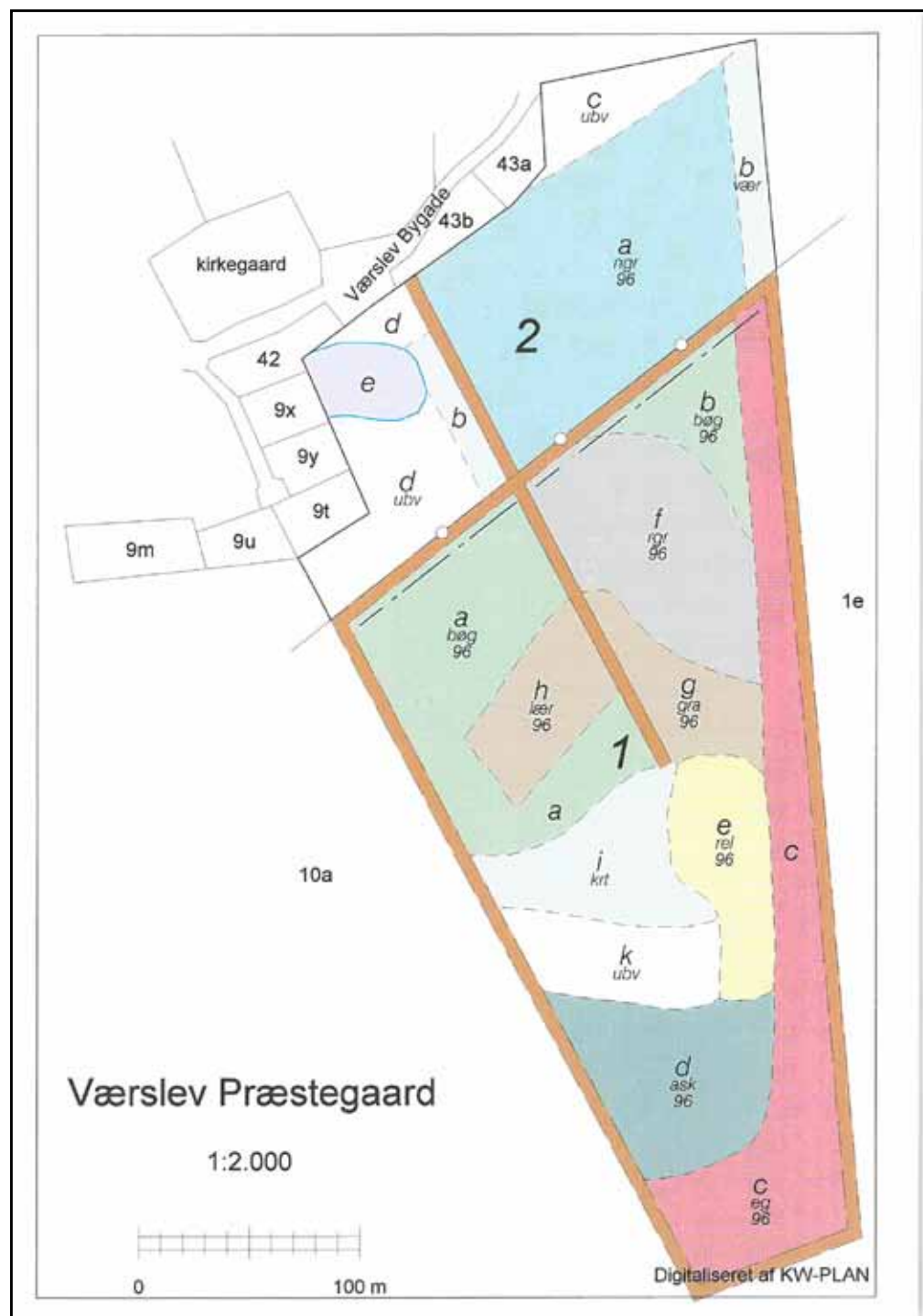

1

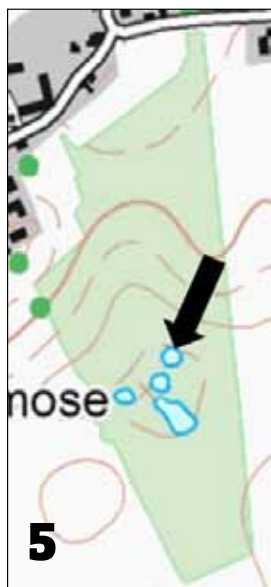
Indledning

Menighedsrådet arvede den tidligere barnløse præst Arno Brønno, og man valgte at bruge nogle af pengene til at gennemføre en rekreativ skovrejsning. Skovrejsningen er gennemført på præstegårdens jorder, som indtil 1996 var bortforpagtet til landbrugsmæssig drift. Skoven blev plantet i 1996, men vandhullet blev først gravet ud senere. Arealet er hældende mod syd og stedvist med en markant hældning. Jordbunden er stærkt leret morænejord.

Landskab/æstetik

Skovrejsningen er anlagt i et åbent landskab med vidt udsyn mod syd fra landsbyen. Det var altså ikke udsigt, der manglede, men derimod skovens lukkede rum. For at fremme mulighederne for skiftevis at bevæge sig ind i den lukkede skov og ud af skoven til de vide udsigter er der etableret en sti hele vejen rundt langs skovens ydre bryn langs skellet (billed 2 i vestsiden, billed 3 i østsiden af skoven). Dette omløbsspor er mange steder forbundet med de indre spor: En rigtig god løsning! Æstetikken var også på fremragende vis fremmet via de skiftende træarter – overvejende etableret i monokulturer eller i et par tilfælde som toartsblanding. Monokulturerne fremhæver på bedste vis de forskellige træarters karakterer (dyb skygge i nåletræ versus beløvet skygge i bøgebevoksningen versus halvskyggen i egebevoksningerne), og når man bevæger sig gennem skoven opstår der mange overgange mellem nåletræ og løvtræ og mellem lysere og mørkere partier (billed 4).

De meget intensive sti-anlæg er i høj grad med til at understrege æstetikken på arealet – se nedenfor.

Eneste kritikpunkt er, at man ikke til fulde har udnyttet muligheden for at understrege den stedvis skarpe topografi, hvor landskabet hælder stærkt ned mod søen. Man kunne have lavet en sigtelinie - via et bredt spor – fra arealets høje og markerede "lerknold" (den "mislykkede" og åbne egebevoksning i østsiden) ned mod søen (se billede 5). Især unge og midaldrende skovbevoksninger slører landskabets konturer og en sådan transekt ville give maksimal oplevelse af arealets højdeforskelle og smukke vue fra oven ned til vandet og omvendt.

Skovrejsningen

Monokulturerne understreger på meget smuk vis de meget forskelligartede oplevelser, som skabes med forskellige træarter (billed 4). Alt for mange danske skovrejsninger er lavet med en "blød grød" af blandede løvtræarter, hvor alle blandinger i praksis kommer til at ligne hinanden. Hele skovrejsningen bliver da meget karakterløs og kedelig. I afdeling 1f har man blandet Thuja og rødgran (således at der kan klippes dække til gravene) og tæt på vandhullet er blandet birk og rødæl. Det har været nødvendigt at tynde for at bevare Thujaen. Træarternes økologi er på smuk vis tilpasset jordbund og klima. Nordmannsgran er plantet på det højeste område for at undgå forårsnattefrost. Dernæst er rødgran og bøg plantet på det

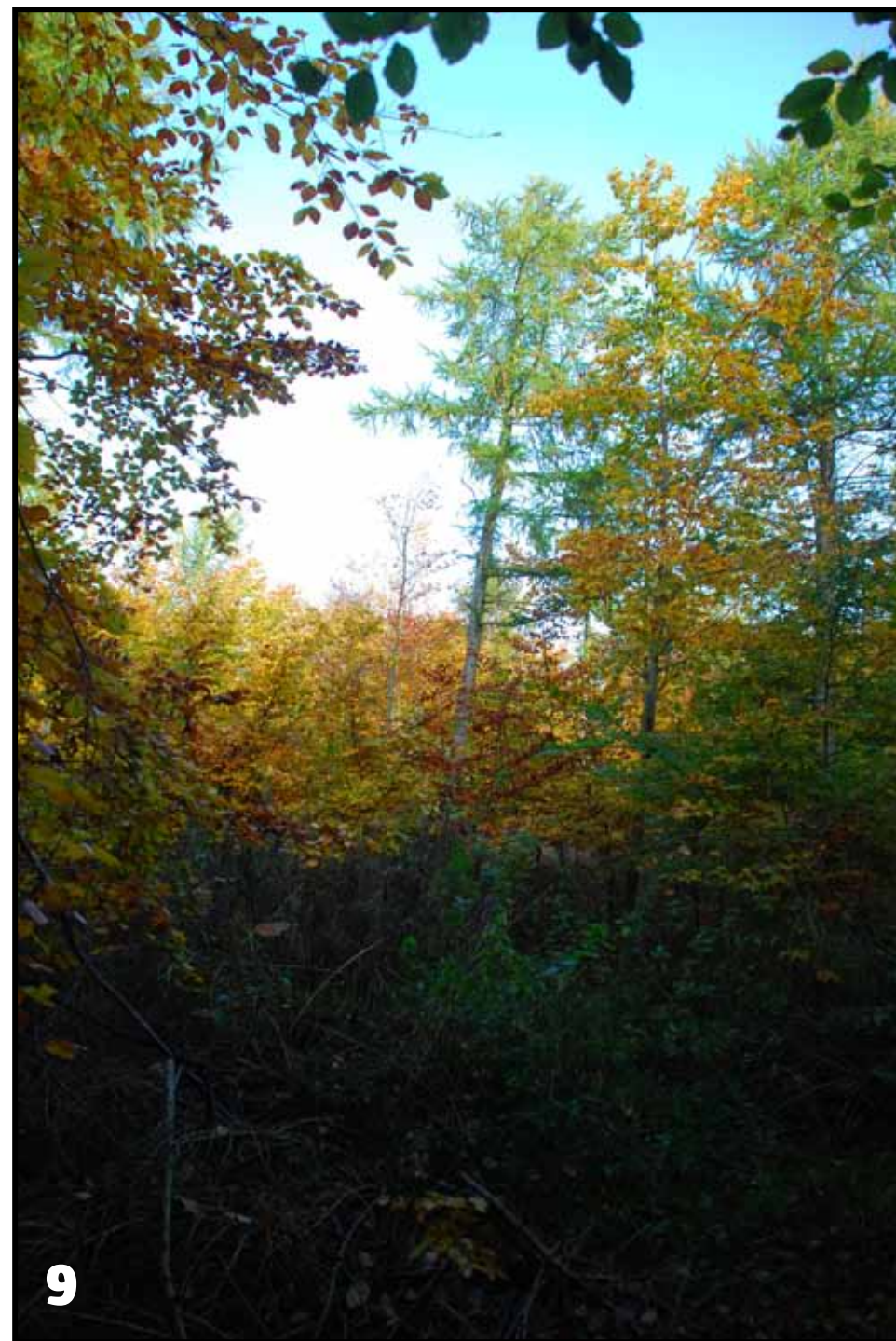

højere og skrånende areal og *Abies grandis* på det lidt lavere areal, som skråner ned mod vandhullet. Eg og rødél er plantet på de laveste og fugtigste arealer. Løvrigt har man lagt vægt på at bevoksninger kan yde et økonomisk udbytte, dels via produktion af juletræer og klippegrønt og dels via flis og kvalitativ vedproduktion på længere sigt.

Struktur/aldersvariation

Et af de æstetiske problemerne med skovrejsning er at alle bevoksninger ældes synkront – ”hele skoven ser altid ens ud”. Dette er modvirket i Vørslev præsteskov ved at anvende træarter med forskellig væksthastighed og forskellige omdriftsaldre. F.eks. rødgran versus eg. Herudover har man arbejdet med dels vandhul og ubevoksede arealer for at skabe variation i oplevelsen. Askens bortfald i litra 1d har skabt en vis aldersvariation allerede efter 15 år, idet de syge ask er fjernet og erstattet med nye rødeg mod øst (billed 6) og frugttræer mod vest. Denne aldersforskel vil dog hurtigt aftage i visuel styrke – undtagen hvor der plantet frugttræer. Der er endnu ikke gjort tiltag til i øvrigt at skabe strukturvariation mellem eller indenfor bevoksningerne. Der gives her forslag til skabelse af variation i bevoksningsstruktur

1. I afd. 1a findes et lille ”hul” ved grænsen til 1h, hvor bøgene står spredt og dybkronede. Dette hul hugges hårdt og udvides måske en smule til skabelse af en ”lysning”, hvor træerne bliver dybkronede i modsætning til de omgivende bøge- og lærketræer.
2. I afd. 1b er bøgene stærkt trykkede og meget variable i størrelse og fordeling p.g.a. for sent hugst i lærke-ammetræerne (billed 9). Her kunne man gennem hugst forsøge at skabe en 3-etageret struktur (plukhugst-struktur) med lærk i øverste etage, spredt bøg i mellem-etagen og naturlig foryngelse af selvsået valnød, lærk osv. i under-etage. ”Gør en dyd ud af skavanken”.
3. I afd. 1c på lerknolden står egne meget spredt p.g.a. stor udgang på den rå lerjord. Man hugger egne fri og sørger for at de udvikler sig dybkronede (billed 7 og 8).
4. I afd. 2a vil der i takt med tynding og udnyttelse som klippegrøntbevoksning opstå en selvsået undervækst af løvtræ. Kontrasten mellem nål og løv vil gøre denne nåltræsbevoks-

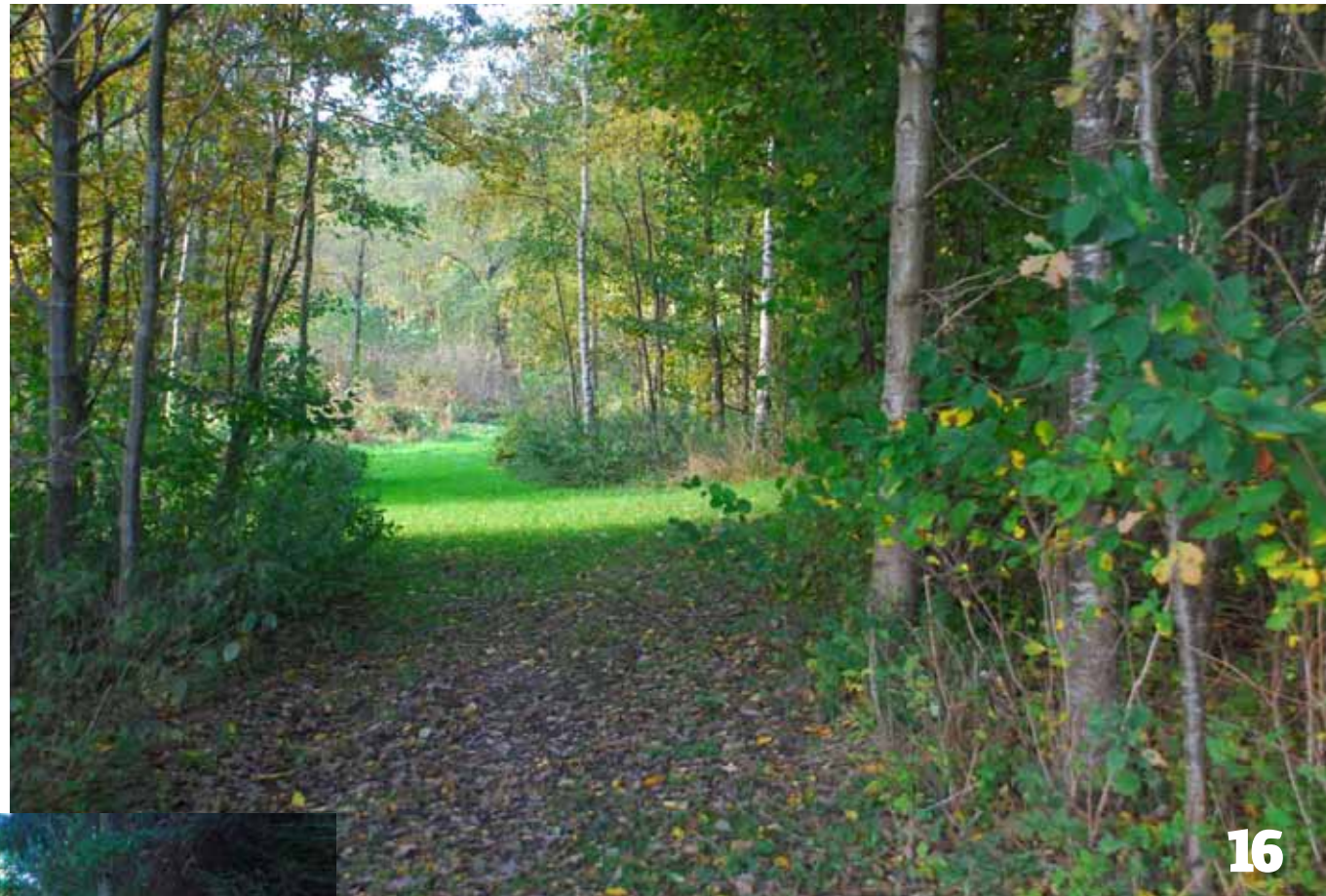
ning mere interessant som rekreativ bevoksning (se billed 11). Dette løvtræ vil være generende mens klippearbejdet står på, men kan i takt med klippeproduktionens udfasning komme til at udgøre en æstetisk værdifuld under-etage under de mørke Nordmannsgraner. Den naturlige foryngelses vitalitet kan delvis styres via hugsten i Nordmannsgranerne. Når produktionen af klippegrønt er afsluttet, kunne det være en fordel at lade stiksporene gro til og lave nye slyngende spor igennem denne bevoksning – evt. afbrudt af et par lysninger (se billed 10).

Afveksling mellem skov og åbne arealer?

Der er indtænkt variation på arealet, idet der er indrettet hestefold rundt om mosehullet i afd 2d. Her findes også legeplads og grill- og bænkeplads i overgangen mellem skov og hestefold (billed 12). Et smukt sted at sidde og ny sin mad og fællesskabet. Endvidere er det ubevoksede areal (afd. 2c) blevet udvidet med en større græsplæne op mod landsbyen ved at afdrive den nordlige del af Nordmannsgranerne i afd. 2a (billed 13).

Her har landsbyens beboere mulighed for at holde fester og forsamlinger, og det giver en smuk overgang mellem skov og landsby. Man kunne have overvejet en bålplads inde i skoven, men dette er der mulighed for ved det restaurerede vandhul midt i skoven og på græsplænen.

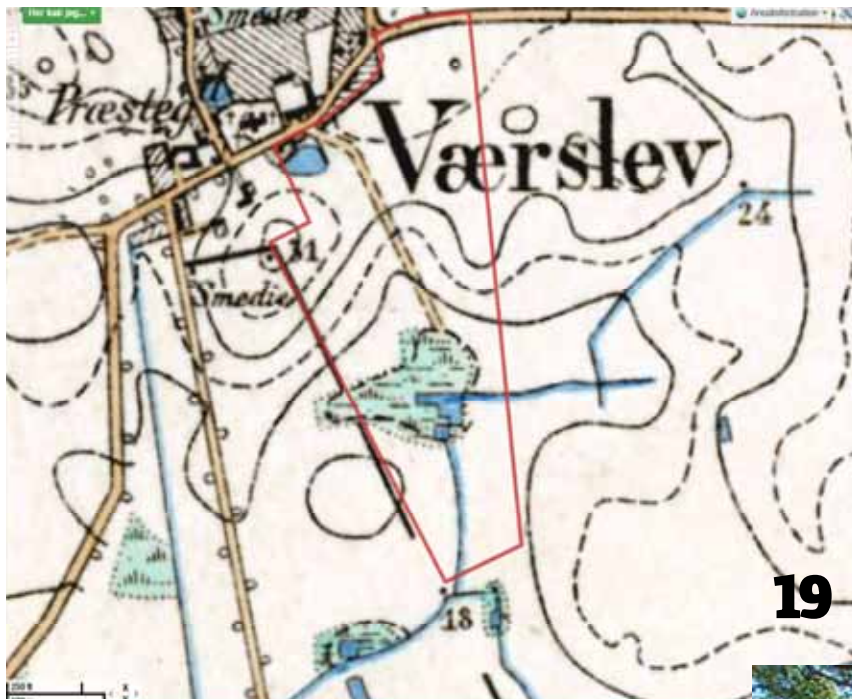

Vej- og sti-system

Der er gjort særlig meget ud af vej- og sti-systemet. Ved siden af de på skovkortet viste hovedspor er der anlagt et stort antal spor, som både bruges i driften af skoven og af skovens brugere til færdsel. Skovens intensive benyttelse til rekreation stiller særlige krav til skovdriften, idet skovmaskinerne helst ikke må efterlade dybe spor og meget ødelagte spor. Dette begrænser ofte plejeforanstaltninger til at ske i frostperioder om vinteren, hvis ikke maskinerne har larvefødder eller meget brede dæk.

Nogle af sporene ses bedre på luftfotoet i billed 18. Mens stiksporene i Nordmannsgran bevoksningen er lige, rationelle og produktionsorienterede, er der ved 1. hugst skabt flere smukt slyngende og tæt beliggende spor i rødgran/Thuja bevoksningen i afd. 1f (billed 17 og 18). Disse og andre stier er overordentlig vellykkede med deres snoede facon (billed 15 og 16), som også understreger arealets topografi. Stierne er stedvis tilsået med græs og slås af det "skovansvarlige" medlem af menighedsrådet, hvilket gør færdsel let og indbydende. Stierne plejes også stedvis med opkvistning (billed 14). Omløbsstien, som nævnt ovenfor, er et vigtigt rekreativt aktiv.

Vandmiljøer

På de gamle 1800-tals kort ses et større mose/sump-område, hvor der nu er udgravet en mindre sø (billed 19). Dette sumpområde modtog vand fra de øst for liggende marker via åbne grøfter og sendte vandet videre mod syd til en andet mosehul på nabomarken – også via åbne grøfter. Inden 1945 blev de vandtilførende grøfter lagt i rør, mens fraløbet ned over markerne mod syd først er rørlagt efter 1945 (luftfoto 1945 - ikke vist).

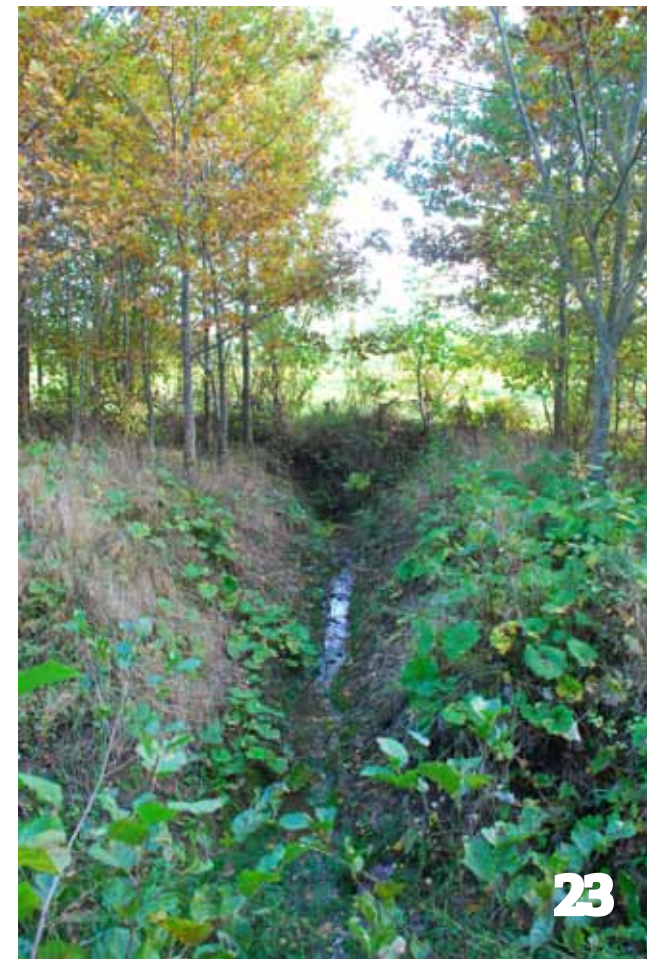
Omtalte sumpområde fungerede primært som et stort mygge-klægge-anlæg indtil 20xx, hvor det blev besluttet at udgrave mosen og skabe et regulært åbent vandspejl. Kun de største og pæneste rødell-træer rundt langs sumpens rand blev bevaret og ellers blev der gravet ud til mindst 1.5 meter dybde (billed 21 og 22). Det antages at der er etableret en bestand af karuser (fløjet ind med ænderne) og hundestejler som skønnes tilkommet fra drænen. Fisk spiser myggelarverne og gør vandhullet til et rekreativt åndehul.

Der er efterladt en ø midt i vandhullet med et træ og der er stadig en stor klump tagrør i midten af den østlige del af vandhullet, hvor en gravemaskine havde svært ved at nå ud. Begge dele har en god æstetisk og biologisk effekt, men tagrørene vil brede sig og løbende kræve nye opgravninger i takt med at tagrørene breder sig over vandfladen. Der er også dunhammer, som vil brede sig hurtigt.

Vegetationen langs med vandhullet slås og holdes ned på vandhullets nordlige side, hvor man har stillet borde og bænke op til rekreativ afnyttelse (til venstre i billed 22).

Det oprindelige rørlagte hoveddræn mod øst er opgravet ud til skellet og der er især i dette vandløb rindende vand (billed 23). Afløbet mod syd er også netop blevet opgravet til stor dybde for at sikre tilstrækkelig afløb fra søen og kontrol med vandspejlets niveau. Denne nye grøft har man ladet slynge sig en smule og ender nu i en lidt skjult brønd, hvorfra vandet føres videre i rør under naboens mark (billed 20). Umiddelbart efter en sådan opgravning, ser sådanne bækløb kedelige ud og ligner skråningerne til en motervej, men der går ikke lang tid før grøftens sider blev bevoksede med forskellige urter (billed 23) Selv om grøften på

billed 20 snor sig lidt kunne man nok med fordel stedvist have gravet skråningerne mindre stejlt, således at vandplanter kunne etablere sig over lidt større flader. Allerede nu har dunhammer etableret sig i bunden af grøften (billed 20), hvilket er ret ærligerligt. Dunhammer og tagrør lukker grøften totalt og ødelægger mulighederne for et mere varieret planteliv i dette vådbundsmiljø (f.eks. gul iris og andre smukt blomstrende arter).

Naturgenopretning / biodiversitet

I og med der findes meget forskellige driftsformer på arealet, opstår der mange meget forskellige habitater, som giver basis for en stor biodiversitet. Græsning, slået græsplæne, åben klippegrøntbevoksning, lukkede skovbevoksninger af forskellige arter, åbne skovbevoksninger med spredt beplantning, vandmiljøerne. I efteråret var der en meget stor variation af smukke svampe i bevoksningerne med rødgran, Thuja og Abies grandis (se billederne på modsatte side).

Åbningen af de rørlagte afvandingssystemer til åbne grøfter er en værdifuld naturgenopretning, ligesom udgravningen af mosehullet øger nicherigdommen i dette vandmiljø.

Det antages at græsset fra græsplænen i litra 2c ikke fjernes ved slåning. Hvis græsset fjernes vil plænen i højere grad udvikle sig hen imod et mere overdrevslignende areal med flere blomstrende vilde arter.

Fortidsminder / historiske værdier

Der er fredede diger, som henligger uforstyrret – især hvor de er bevokset med buske. Hvor digerne ikke er bevoksede pløjer nabolandmanden dele af digerne op. Der er ingen øvrige fortidsminder.

Gamle eller traditionelle driftsformer

Endnu ingen. En stribe med "stævningskov" i rødegen ud mod den åbne grøft kunne dels give mulighed for efterårsklip af stødskudsgrene i rødegen og dels give lidt vinterfoder til råvildtet.

Vildtpleje og jagt

Der drives ikke jagt og der er ikke vildtplejetiltag på ejendommen.

Rekreation

Skovrejsningens primære sigte var at skabe en rekreativ ramme om lokalbefolkningens daglige friluftsliv. Skovens tætte beliggenhed umiddelbart op til landsbyen giver beboerne en fælles "baghave" til hundeluftning og diverse friluftaktiviteter.

Formålet er i høj grad opnået. Skoven er varieret og oplevelsesrig og rummer samtidigt muligheder for at sidde ned ved borde og bænke – både ved søen og ved grillpladsen ved siden af legepladsen. Græsplænen ind mod landsbyen kan bruges til mange formål og skaber en luftig og blød overgang til den lukkede skov. Den rekreative funktion er i høj grad også betinget af den flotte vedligeholdelse af stier og veje gennem slåning af græsset. Denne pleje højner anlæggets venlighed overfor besøgende.

Det tjener også planlæggerne af skoven til ros, at skovbevoksningerne er anlagt således at der – på længere sigt – kan forventes et økonomisk udbytte af skovbevoksningerne, hvorved den videre professionelle pleje kan sikres.

Taksigelse

Ejendomsanalyserne er finansieret af Naturstyrelsen, 15. Juni Fonden, Skovdyrkerne og SkovByKon. Vi takker varmt for projektmidlerne – uden hvilke projektet ikke havde kunnet gennemføres. Ejendomsanalyserne udgør et centralt kilde-materiale til vores kommende nye bog: "Skovrejsning, natur- og herlighedsværdier"

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

15. Juni Fonden

